

збільшення асортименту туристичних послуг, зростання добробуту населення, усунення податкових труднощів, які перешкоджають розвитку туризму, розробка заходів щодо захисту навколишнього середовища. У разі проведення досконалої туристичної політики є можливість підняти Черкаську область на новий, значно вищий, рівень розвитку туризму та сформувати їй привабливий образ для відвідування.

- 1.Бейдик О.О., Новикова В.І. Рекреаційно-туристські ресурси Середнього Подніпров'я (на прикладі Черкаської області) // Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Мат. II міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Знання України, 2002. – С.485-498.
- 2.Кіптенко В.К. Продукт туристичної території // Географія та туризм. – К.: Альтерпрес, 2010. – Вип.9. – с.119-124.
- 3.Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. – К.:Альтерпрес, 2007
- 4.Маленков Р. Шістдесят сім зупинок Черкащини: путівник. – К.: Грані-Т, 2010.
- 5.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної програми "Золота підкова Черкащини" на 2006-2009 роки" від 15.05.2006 N 671
- 6.Офіційний портал Черкаської обласної державної адміністрації: <http://www.oda.ck.ua/index.php?lng=ukr§ion=9&article=17>

УДК 911.3

Жураєва К.А.

ОЦІНКА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТУРИЗМІ НА ПРИКЛАДІ КРИМУ

У даній статті розглядається оцінка регіональної ефективності застосування інноваційних технологій в туризмі на прикладі Криму.

Ключові слова: інноваційні технології в туризмі, регіональна ефективність застосування інноваційних технологій в сфері туризму, оцінка регіональної ефективності застосування інноваційних технологій в туризмі на прикладі Криму, застосування інноваційних технологій в сфері туризму на прикладі Криму, розвиток Криму, ефективність застосування інноваційних технологій в туризмі, Інноваційні технології в туризмі на прикладі Криму, застосування інноваційних технологій в Криму

В данной статье рассматривается оценка региональной эффективности применения инновационных технологий в туризме на примере Крыма.

Ключевые слова: Инновационные технологии в туризме, региональная эффективность применения инновационных технологий в сфере туризма, оценка региональной эффективности применения инновационных технологий в туризме на примере Крыма, применение инновационных технологий в сфере туризма на примере Крыма, развитие Крыма, эффективность применения инновационных технологий в туризме инновационные технологии в туризме на примере Крыма, применение инновационных технологий в Крыму, эффективность применения инновационных технологий в Крыму

This article discusses the evaluation of regional effectiveness of innovative technologies in tourism for example the Crimea.

Keywords: innovative Technologies in Tourism, regional efficiency of innovative technologies in tourism, assessment of regional effectiveness of innovative technologies in tourism for example Crimea, the use of innovative technologies in tourism on the example of Crimea, the development of the Crimea, the effectiveness of innovative technologies in tourism, innovative technologies in tourism for example Crimea, the use of innovative technologies in Crimea, the effectiveness of innovative technologies in Crimea

Постановка проблеми. Вивчення опублікованих з проблеми розвитку туризму наукових робіт, методичних розробок і практичних рекомендацій підтверджує, що питання розробки і впровадження нововведень в туризмі досліджені недостатньо, що негативно позначається на розвитку туризму. Тому вирішення даної проблеми в туризмі в даний час має особливу актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інноваційних процесів в різних галузях народного господарства присвячена велика кількість робіт вчених-теоретиків та практиків. Серед них – А.С. Слепокуров, Н.В. Багров, Л.И. Бороденко, М.К. Ильясова та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є розробка науково-методичних основ обґрунтування і використання рекреаційно-туристичних ресурсів, об'єктивної необхідності законодавчих нововведень в туристичній діяльності, зародження нових для Криму видів туризму.

Виклад основного матеріалу. В останні десятиліття в більшості розвинених країн зростаючими темпами розвивається сфера послуг, перевищуючи зростання промислового виробництва. Доходи від міжнародного туризму в 1999 р. склали 500 млрд. дол, що становить 12% світового валового продукту. В 2010 р. доходи від міжнародного туризму збільшились практично в двічі – 900 млрд. дол., та вже у 2011 році вони сягнули 1,3 трлн. долл. До 2020 р. доходи від туризму досягнуть 3 трлн. долл. [1. с. 191]. У 40 країнах світу туризм є головним джерелом бюджету, а ще в 70 країнах – однієї з трьох складових частин. Крим, володіючи великим туристичним потенціалом, є невід'ємною складовою частиною світового туристичного процесу. За висловом Н.В. Багрова [2. с. 157] Крим повинен стати Причорноморською Швейцарією, а саме високорозвиненим курортно-рекреаційним, торговельно-фінансовим регіоном міжнародного значення, забезпеченим сучасною інфраструктурою з розвиненим морехозайським комплексом, ефективним, екологічно чистим сільським господарством і переробною промисловістю. Однак, склалася в Криму організація рекреаційного господарства зовсім неконкурентоспроможна на світовому ринку: слабка матеріально-технічна база, на 70% потребує реконструкції або в новому будівництві привабливих для туристів об'єктів, низький рівень сервісу, відсутність необхідної індустрії розваг, занедбаність пам'яток історії та культури, екологічні проблеми і т.д.

Подолання цих негативних тенденцій можливе шляхом впровадження нововведень. Обґрунтування і розробка інноваційних процесів в туризмі тісно пов'язані з рішеннями Верховної Ради Криму з розвитку туризму.

Дослідженню інноваційних процесів в різних галузях народного господарства присвячена велика кількість робіт. Так А.С. Слепокуров в своїй роботі [3. с. 79] пропонує розглянути сучасні тенденції в науково-технічній та інноваційній діяльності в світі, державах СНД і в Україні, сформулювати поняття суті інноваційної політики країни. По суті мова йде про інтеграцію науки, виробництва і споживання. Результатом інноваційної діяльності є виробництво нового продукту або продукту з якісно новими властивостями; впровадження нових засобів виробництва; освоєння нового ринку, залучення нових джерел сировини, комплектуючих і напівфабрикатів; впровадження нових організаційних форм.

Низька національна інноваційна здатність - ось корінь усіх наших бід і проблем, пов'язаних з перетворенням результатів наукових досліджень у комерційний продукт [4]. Доводи скептиків про невчасність інноваційних процесів в Україні не спроможні. Саме в цей час в Україні склалася сприятлива обстановка для створення інноваційних структур. Цей висновок підтверджується досвідом багатьох розвинутих країн світу, що вступили на інноваційний шлях розвитку, починаючи з США в післявоєнний період, потім Англія, Франція, Німеччина та інші країни, а в даний час – Китай.

Важливим аспектом управління інноваційною діяльністю є розвиток інноваційної інфраструктури. Інноваційна інфраструктура - галузі економіки, науково-технічних знань, обслуговування, які безпосередньо забезпечують розвиток інноваційних процесів у виробництві. Вона включає комплекс інноваційних, інформаційних, консультаційних, обчислювальних, навчальних та інших центрів, інвестиційних, науково-технічних бірж, організаційних та інших послуг із супроводу всіх специфічних етапів інноваційної діяльності [5].

Багато видів туризму в нашій країні – пішохідний, кінний, автобусний, спелеотуризм і спортивне скелелазіння зародилися в Криму, а перша в Росії туристична організація була створена в 1890 р. і носила назву «Кримський гірський клуб», а пізніше «Кримсько-Кавказький».

Туризм як активний вид відпочинку і спорту отримав загальне визнання і став масовим і доступним, а Крим перетворився на курортний і туристичний центр.

В даний час Крим являє собою складний багатогалузевий територіально-господарський регіон, провідною ланкою якого є рекреаційний комплекс, що включає 636 санаторно-курортних і туристичних установ, загальною ємністю 115 тис. місць, 11 500 пам'яток історії, культури та архітектури, 300 музеїв, 6 державних заповідників, 33 заказника, 87 пам'ятників природи, близько 900 карстових печер і т.д. [6. с. 199].

З природними, археологічними, художньо-історичними пам'ятниками Криму курортників і відпочиваючих знайомлять численні бюро подорожей та екскурсій. Вони проводять одно-та дводенні пішохідні та автобусні

групові екскурсії, а також організують захоплюючі подорожі по Чорному морю. До Криму приїжджають численні спортивні групи туристів, спелеологів, скелелазів, які роблять походи і сходження. По гірському Криму прокладені маршрути I і II категорій складності, проходження яких дає право на отримання спортивного розряду по туризму. У Криму відомо більше 800 печер і шахт, що робить дуже популярним подорож по підземних лабіринтах.

Скелі Головної гряди Кримських гір з технічних труднощів і перешкод задовольняють найсерйозніші запити спортсменів. Тому в Криму проводяться республіканські і міжнародні змагання зі скелелазіння. Щорічно по лінії туристичних клубів в походах вихідного дня і багатоденних подорожах беруть участь більше 500 тис. кримчан. В останні роки в Криму стають популярними зимові види спорту та відпочинку: катання на лижах, санях. Центрами такого відпочинку стали Ангарський перевал і Ай-Петрі.

Крим володіє величезними рекреаційно-туристичними ресурсами. Туристичними ресурсами є такі пропонувані або можливі до пропозиції, туристичні послуги на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної та приватної власності.

За загальною величиною рекреаційного потенціалу Крим займає лідируючі позиції. За різноманітністю рекреаційно-туристичних ресурсів у Криму практично немає конкурентів. Унікальність Криму полягає в тому, що тут є море, ріки, гори, луки, степи, історичні та культурні пам'ятки, гірські і гірничо-лісові ландшафти і природні заповідники, що включають водоспади, печери, каньйони. Крим багатий бальнеологічними ресурсами. Запаси лікувальних грязей, ропи та мулу в Криму значні. Крим також багатий мінеральними джерелами різних видів: сульфатними, хлоридні, гідрокарбонатними, які поки освоєні в невеликих обсягах.

Напрями освоєння і розвитку туристичних ресурсів визначаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування відповідно до програм розвитку туризму.

Класифікація та оцінка туристичних ресурсів, режим їх охорони, порядок використання з урахуванням гранично допустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та навколишнього середовища, порядок збереження цілісності туристичних ресурсів, заходи для їх відновлення визначаються відповідно до законів України.

Унікальні туристичні ресурси можуть знаходитися на особливому режимі охорони, що обмежує доступ до них. Обмеження доступу до туристичних ресурсів визначається їх реальною пропускнуою спроможністю, рівнем припустимого антропогенного навантаження та іншими умовами.

При містобудівному плануванні, проектуванні, розміщенні, будівництві та реконструкції об'єктів туризму на територіях рекреаційних зон органи виконавчої влади, власники об'єктів туризму повинні передбачати максимальну інтеграцію споруджуваних об'єктів з місцевою

соціально-економічної, природної та історико-культурним середовищем.

Туризм в Криму володіє яскраво вираженою сезонністю, в основному через те, що в період міжсезоння більшість підприємств туристичної індустрії не готова повною мірою обслуговувати туристів та відпочиваючих і надавати їм той рівень комфорту і розваг, який можна отримати за кордоном. Це в цілому значно знижує можливості використання потенціалу підприємств туристичної індустрії.

У туристичній діяльності учасниками відносин є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасове розміщення, харчування, екскурсійне, курортне, спортивне, розважальне обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність, а також громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, в інтересах яких здійснюється туристична діяльність.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм», прийнятим Верховною Радою в листопаді 2003 р., вводиться ряд нововведень. Туристичний ринок згідно новому Закону з 01 січня 2004 р. зазнає ряд значних змін, діятиме за новими правилами [5].

Перш за все новий Закон вводить розділення понять суб'єктів туристичної діяльності – «туристичний оператор» і «туристичний агент».

Туристичні оператори (туроператори) – це юридичні особи, діяльністю яких є організація та забезпечення створення туристичного продукту (комплексу туристичних послуг), а туристичні агенти (турагенти) - це юридичні особи, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності.

Таким чином, новим Законом чітко визначено поняття суб'єктів туристичної діяльності. Хоча ці поняття вживалися й раніше, тепер їх значення закріплене на найвищому рівні.

У числі інших нововведень Законом передбачено зобов'язання фінансового забезпечення відповідальності суб'єктів туристичної діяльності перед туристами. Мінімальний розмір страхового внеску туроператорів, що займаються в'їзним і виїзним туризмом, повинен становити суму, еквівалентну не менше 20 тис. євро. Туроператори, що надають послуги виключно внутрішнього та в'їзного туризму, вноситимуть 10 тис. євро. Мінімальний розмір фінансового забезпечення турагента (посередника, перепродавця) – 2 тис. євро. Можливо, що кримські учасники туристичного ринку, будучи в більшості своїй фірмами дрібними або середніми не витримують такого фінансового пресингу і можуть покинути туристичний бізнес. Подібні гарантійні зобов'язання не дозволять багатьом дрібним фірмам стати туроператорами і переведуть їх в розряд продавців туристичних послуг. Може статися й інше - прискориться консолідація дрібних і середніх фірм. В даний час за даними Міністерства курортів і туризму в Криму діють близько тисячі турфірм, а

фінансово звітують тільки близько 600 з них. Страхові внески, еквівалентні 10 і 20 тис. євро можуть змінити подібну ситуацію.

Очевидно, що новий Закон прийнятий в інтересах великих фірм, що займаються виїзним туризмом. Підтримуючи інтереси великих туроператорів, він не закріплює ніяких пільг для внутрішнього туризму. Тому кримські турфірми, так само як і інші українські, поставлені в такі умови, коли внутрішній туризм не є вигідніше виїзного.

Законом також передбачено, що турагент не має права продавати кримські путівки іншому туроператору, хоча дозволено продавати путівки підприємствам. Таким чином перепродаж кримських путівок, спекуляція ними Законом відтепер заборонена.

Крім в'їзного та виїзного туризму Закон залежно від цілей виділяє наступні види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, для людей похилого віку, для інвалідів, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, релігійний, екологічний (зелений), сільський, підводний, гірський, мисливський, автомобільний. Така класифікація туризму кілька дискусійна, але класифікація видів і процесів завжди додає їм науковість.

У новому законі окремим пунктом обумовлені повноваження Верховної Ради і Ради міністрів Криму в галузі туризму. Верховна Рада АРК має право затверджувати регіональні програми розвитку туризму, а Рада міністрів має право стежити і контролювати виконання програм.

По сесії Верховної Ради Криму (березень 2004р.) обговорена нова програма «Про основні напрями розвитку санаторно-курортного і туристичного (рекреаційного) комплексу Автономної Республіки Крим». Для Криму ця програма має особливо важливе значення в розвитку туризму. Потенціал України і Криму в галузі туризму величезний.

Використанню туристичного потенціалу сприяє проведення ярмарків. У березні 2011 р. в Ялті проведена традиційний ярмарок «Крим. Курорти. Туризм – 2011». Програмою ярмарку передбачено проведення презентацій, семінарів, тематичних засідань. Досвідом поділилися не тільки представники провідних туристичних фірм Криму, але й інших країн. Про організацію оздоровлення розповіли фахівці кримських здравниць, а працівники міністерств і відомств дали поради, як швидко і правильно оформити документацію за допомогою юристів. Адже туристичний бізнес потребує грамотного юридичного супроводу. Для учасників ярмарку складена екскурсійна програма по Південному березі Криму, передбачені гірські і лісові прогулянки, з тим, щоб турпродукт був широко представлений.

Туризм – поняття, яке включає в себе безліч аспектів. У вузькому сенсі це форма активного відпочинку (подорожі, екскурсії, походи, спортивні заходи). У широкому-галузь економіки (забезпечення зайнятості населення, збільшення грошових надходжень, формування туристичного ринку).

У часи, коли існував плановий туризм (до розпаду СРСР), були розроблені цікаві пішохідні маршрути, розгорнуті стоянки. У той час по гірській частині і Південному березі Криму було прокладено 56 всесоюзних і республіканських пішохідних маршрутів, більше 400 екскурсійних. У перед-перебудовний період по спортивних пішохідним маршрутам проходило близько 300 тис. осіб на рік і 50 тис. чоловік у складі самостійних спортивних груп. Ці цифри відображали потенційні можливості туристичної інфраструктури.

У період становлення ринкової економіки, після того як частина населення оправилася від постперебудовної розрухи, виник ряд факторів, що сприяють зародженню нових для Криму видів туризму та залученню до рекреаційну діяльність нових ресурсів. Перш за все, це фактор моди, тобто відступ від традиційного купально-пляжного відпочинку, перехід від регламентованого характеру організації відпочинку до самостійного, мода на екстремальні види туризму. Велику роль у становленні цього чинника зіграла безробіття, можливість самозайнятості населення. Другим фактором слід вважати необхідність залучення туристів з ближнього і далекого зарубіжжя, доступність використання в цілях рекреації гір, моря та повітряного простору для приватних осіб.

Розшарування суспільства вимагає створення нових форм рекреаційної діяльності, розраховані на різні категорії людей з урахуванням їх потреб і фінансової забезпеченості (3 фактор). У Криму існують реальні можливості підняття рівня та ефективності туристичних послуг, є ряд прихованих рекреаційних ресурсів, але, через відсутність масовості, коли турпродукт себе комерційно виправдовує, на ринку туристичних послуг повільно впроваджуються не тільки нетрадиційні тури і відтворюються традиційні.

За останні кілька років досить швидкими темпами розвивається активний туризм. В даний час активний туризм отримує розвиток у новій формі. Маршрут розробляється «під клієнта», коли в результаті індивідуального підходу до клієнта визначається вартість туристичних послуг.

Розвиток нових видів туризму наклало відбиток на зовнішній вигляд окремих населених пунктів і районів. Узбережжя Тарханкута, Судака, Балаклави формується як центри розвитку підводного туризму, околиці Судака, Ялти, Фороса орієнтовані на скелелазіння, карстові масиви Чатирдаг, Долгоруковская яйла, Айпетрінская яйла - на спелеотуризм. Коктебель став місцем розвитку порівняно нового виду спорту - парашутизму. Популярність парашутизму перевершила всі інші повітряні види спорту. Все більшої популярності набуває відпочинок в Кирилівці.

У минулому столітті в Криму широко розвивався велосипедний туризм завдяки розвиненій мережі шосейних доріг. Нині у власників гірських велосипедів дороги з асфальтовим покриттям вже не користуються популярністю.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У Криму існують реальні можливості підняття рівня та ефективності туристичних послуг, є ряд прихованих рекреаційних ресурсів, але, через відсутність сприяння держави у розрізі законодавства та сприятливих інвестиційних умов для закордонних компаній, рівень оцінки регіональної ефективності застосування інноваційних технологій в туризмі у Криму та інших курортах України є недостатньо задовільним. Однак слід зазначити, що результати курортних сезонів за минулі 2009-2010 рр. вже поліпшуються. Так, в 2009 р. реалізація заходів щодо організації курортного сезону дозволила збільшити надходження платежів від курортних районів на 10,8%. Однак відновити рекреаційно-туристичну сферу до її колишніх масштабів – справа складна. Необхідні нововведення, інвестиції, треба розробити і налагодити механізм по розширенню кооперації в сфері надання туристичних послуг.

1. Л.И. Бороденко. Улучшение качества гостиничных услуг // *Культура народов Причерноморья*. – 2002. - № 34. – с. 191.
2. Н.В. Багров. Геополитическая модель трансграничного региона // *культура народов Причерноморья* – 2002. - № 34. – с. 157.
3. А.С. Слепокуров. Геоэкологические и инновационные аспекты развития туризма в Крыму. – Симферополь: СОНАТ, 2000. – с. 79.
4. В.Е. Шукинунов. Технопарки России. – М., 1996.
5. Особенности отдыха на Федотовой косе // *Статья опубликована на сайте б/о "Гавайи"*.
6. Закон Украины «О внесении изменений к Закону Украины «О туризме», К., 18.11.2003г., № 1282-IV.
7. М.К. Ильясова. Основные направления развития туризма в Крыму // *Культура народов Причерноморья* – 2002. - № 34. – с. 199.

УДК 910.2

Гайдаєнко К. Д., Дмитрук О.Ю.

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Херсонська область має значний потенціал для розвитку екологічного туризму на базі природно-ресурсного потенціалу території. У статті проводиться аналіз світових документів щодо сталого розвитку та регулювання екологічного туризму в світі: Берлінська декларація. Біорізноманіття та стійкий туризм; Глобальний етичний кодекс туризму; Осацька декларація; Керівництво з планування та управління «Сталий туризм на охоронних природних територіях», - та пропонується практичне застосування отриманих ідей та досвіду при розвитку екотуризму на території Херсонської області.

Ключові слова: екологічний туризм, екотуризм, екологічні стежки, сталий розвиток.